

מדיניות ארה"ב כלפי ישראל והמזרח התיכון גיליון 71 (אוקטובר 2018)

השגריר (בדימוס) ברוך בינה*

נובמבר 2018

חודשים ארוכים לפני הבחירות לנשיאות של 2004 נהנה המועמד הדמוקרטי, ג'ון קרי, מיתרון קל על פני הנשיא המכהן ג'ורג' וו. בוש בדרך אל הבית הלבן. קרי, בעל שלושה עיטורי Purple Heart ממלחמת וייטנאם, היה בטוח שינצח את הנשיא הכושל של מלחמת המפרץ ומתקפת הטרור של ה-11 בספטמבר על המגדלים התאומים והפנטגון. גם קארל רוב, האסטרטג העיקרי של המפלגה הרפובליקנית, חשש מניצחון דמוקרטי, והחל לגייס במרץ את נאמני המחנה השמרני מרחבי הפריפריה האמריקנית תחת החשש מאובדן השלטון. ואכן, בימים האחרונים שלפני הבחירות חל שינוי במגמה והנשיא בוש ניצח את הסנטור קרי ברוב קטן. כך ניצל ג'ורג' וו. בוש מגורלם של אביו או של ג'ימי קרטר ולא הפך להיות "נשיא של קדנציה אחת".

בחירות האמצע שיתקיימו בארה"ב ב-6 בנובמבר הן ככל הנראה ההתפתחות המזרח תיכונית החשובה ביותר לשנתיים הבאות, שכן הן תשפענה מאד על מידת חופש הפעולה של הנשיא דונלד טראמפ. אם ינצחו הדמוקרטים יהיה הנשיא ל"ברווז צולע" זמן רב לפני שמצב זה אמור לקרות ממילא לקראת בחירות לנשיאות. בייחוד אמורים הדברים לגבי הסנאט, שכן ללא רוב רפובליקני (הקיים היום) לא יוכל הנשיא למנות שגריר חדש לאו"ם או מזכיר הגנה לטעמו (לאחר שייפטר בקרוב, כמצופה, ממזכיר הגנה ג'יימס מאטיס).

ערב הבחירות, רוב התחזיות והסוקרים מנבאים ניצחון דמוקרטי לפחות בבית הנבחרים, אם כי מציינים שמדובר ב"גל כחול" [צבעה של המפלגה הדמוקרטית] אך לא בצונאמי כחול". אם אכן יתרחש ניצחון דמוקרטי הוא עשוי להשפיע רבות על התנהלותה ויכולותיה של ארה"ב בסוגיות מזרח תיכוניות שונות.

ערב הסעודית - אמירה לפיה רצח העיתונאי הסעודי ג'מאל חשוקג'י, תושב ארה"ב ובעל טור בווישינגטון פוסט, הוא מכה ליחסי ארה"ב-ערב הסעודית היא בבחינת לשון-ממעטה של ממש. לטראמפ היו ציפיות רבות מיורש העצר הסעודי מחמד בן סלמאן, אבל כעת טוענים כלפיו רבים שהימר על סוס הלא נכון. מאז התקרית, הגביר טראמפ בהדרגה את הלחץ על ערב הסעודית ועל בן סלמאן. תחילה הוא הביע דאגה, ובהמשך שיגר את מזכיר המדינה מייק פומפאו לריאד ודרש לקיים חקירה נמרצת ולהסיק מסקנות. ואולם, טראמפ מוסיף לגונן בתוקף על עסקת הנשק בת 110 מיליארדי הדולרים עליה חתם עם ערב הסעודית, וזהו המרכיב העיקרי בשיקוליו. כעת מתפתח לחץ בינלאומי על ארה"ב לחדול מתמיכתה במלחמה הסעודית בתימן, בשל הפגיעות בזכויות האדם (שכוללות גיוס חיילים-ילדים ועוד). שר החוץ הבריטי לשעבר דיוויד מיליבנד (וכיום ראש הארגון ההומניטרי International Rescue Committee) [קבע](#) שארה"ב יכולה לעשות הרבה יותר כדי לעצור את הזוועות.

חמורים יותר הם הלחצים מבית. הסנטור ברני סנדרס [מתאר](#) את המלחמה בתימן כאסון אסטרטגי והומניטרי לארה"ב, ואילו בעל הטור המוביל תום פרידמן [קובע במאמרו](#) בניו יורק טיימס כי אינו מאמין שבן סלמאן לא ידע על הרצח, כי על הנשיא להבין שזמנו של בן סלמאן עבר וכי האסכולה שהולידה את בן סלמאן היא שהולידה גם את פיגועי ה-11 בספטמבר. על כן, לדבריו, האינטרס העיקרי של ארה"ב מול ערב הסעודית אינו עוד עסקת נשק ענקית, אלא הצורך לקדם אסלאם מסוג חדש, סובלני יותר ותוקפני פחות, דבר שבן סלמאן סימל עד כה, ושאותו הוא כבר לא יוכל לספק. עוד ניצב הנשיא בפני אתגר משמעותי מצד הקונגרס, כאשר 20 סנטורים משתי המפלגות [קראו לו](#) (וזאת בתמיכת ראשי ועדת החוץ בבית הנבחרים) אד רויס ואליוט אנגל

* השגריר לשעבר ברוך בינה הוא עמית מדיניות במכון מיתוים. הוא שירת בין היתר כסמנכ"ל צפון אמריקה במשרד החוץ, כשגריר ישראל בדנמרק, כסגן ראש הנציגות בווישינגטון, וכקונסול כללי בשיקגו.

הדמוקרטים) להפעיל את "חוק מגניצקי"¹ נגד מי שאחראי לרצח חשוקג'י. חוגים פרו-רפובליקניים בקהילת הביטחון הלאומי של וושינגטון אומרים בריש-גלי שלא לזה פיללו מבן סלמאן, ומונים כעת את חטאי העבר של המשטר הסעודי ובהם חטיפת ראש הממשלה הלבנוני סעד אל-חרירי, המלחמה הנמשכת בתימן ומעצרו (אמנם המפנק) של בכירים סעודים רבים. הסנטור הרפובליקני המוביל לינדזי גרהאם אומר במפורש שבן סלמאן חייב ללכת.

ישראל והפלסטינים - היחלשות היכולת האמריקנית להישען על ערב הסעודית עשויה להשפיע גם על זירה זאת. אבו מאזן אינו רואה כעת כל סיבה להיענות ללחץ האמריקני המסיבי (שלהערכתו אינו נוחל הצלחות גם מול צפון קוריאה או איראן), לפחות לא לפני הבחירות בארה"ב, וזאת מכמה טעמים: (1) ארה"ב ממילא כבר הביעה בפומבי בחודש שעבר את תמיכתה ברעיון שתי המדינות, והוא אינו נדרש לתשלום נוסף עבור סחורה זו; (2) המצב ברצועת עזה, על כל מורכבותו האנושית והפוליטית הקשה, אינו עולה לו בשלב זה במטבע פוליטי, כלכלי או מדיני; (3) נטישת אונר"א על ידי ארה"ב זכתה בינתיים לשיפוי כלכלי בינלאומי של 320 מיליון דולר, לכל הפחות עבור שנת 2018; (4) האפשרות ללחץ סעודי (בהשראה אמריקנית) על הרשות הפלסטינית התאינה בשלב הנוכחי; (5) הרעיונות האמריקנים בדבר "נאט"ו מזרח תיכוני", שמבוסס על מדינות המפרץ וערב הסעודית ושיכול היה אולי להוביל למהלך אזורי כלפי הסוגיה הפלסטינית ("מן החוץ פנימה"), אינם מתקדמים.

כל זאת, בעוד אבו מאזן רואה כיצד יחסי ארה"ב וישראל מתקדמים ופורחים, כפי שבא לידי ביטוי בשורת התפתחויות ובהן [הכניסה לתוקף](#) של המזכר ההבנה (MoU) הישראלי-אמריקאי שנחתם בתקופת הנשיא ברק אובמה (2016), הדיאלוג בין משרדי ההגנה והביטחון של ארה"ב וישראל שהתקיים ב-22-23 באוקטובר, וקביעתו של פומפאו כי ישראל משמשת [מודל](#) למזרח התיכון כפי שארה"ב הייתה רוצה לראות אותו. מנגד, התמיכה המסיבית לה זוכה הנשיא טראמפ בישראל (לפי [סקר מכון פיו](#), מדובר בתמיכה בשיעור של 83 אחוזים, לעומת פחות מ-40 אחוזים ברוב מדינות אירופה, למעט בריטניה). ככל הנראה, אין לאבו מאזן כל סיבה למהר. הוא ממתין [למינוי מחליף](#) לשגרירה האמריקאית הפרו-ישראלית לאו"ם ניקי היילי, שאולי יהיה פחות נחרץ בתמיכה בישראל, וכן לשינוי הצפוי אולי בקונגרס. בשל כל אלה, יכול אבו מאזן להמשיך ולסנן כלפי הנשיא טראמפ את ברכתו הידועה ("יחרב ביתך"), ולהמתין לשעת כושר טובה יותר.

המכלול האיראני-סורי-רוסי - ככל הנראה, איראן מעריכה אל נכון כי על אף הקביעה האמריקנית שפעולותיה בסוריה הן "מזיקות" (malign) [והסימן שלה](#) על ידי ארה"ב כמולידת הטרור, הרי שהיכולת האמריקנית לפעולה, מעבר לסנקציות כלכליות, היא מוגבלת. הממשל האמריקני צריך כעת לשקם את היחסים שלו עם בעלות הברית בריטניה, צרפת וגרמניה (ואכן פגישת מזכיר המדינה עם שר החוץ הגרמני הייקו מאס ב-3 באוקטובר שידרה מסר של "עסקים כרגיל" בכל הקשור לאיראן), אך גם לייצר שיתוף פעולה דו-מפלגתי בנושא איראן בקונגרס, דבר שלא סביר שיקרה כעת.

ב-16 באוקטובר הטיל משרד האוצר האמריקני שורה של סנקציות על ארגונים כלכליים המסייעים למיליציות הבסיג' ולמשמרות המהפכה האיראניים. הציפיה כעת היא לגל הבא של הסנקציות ב-4 בנובמבר, הצפוי לכלול את מנגנון העברת הכספים הבינלאומי הסוויפט ובכך לפגוע אנושות במערכת הבנקאית האיראנית. ב-2012 צלח צעד דומה, אלא שאז הצטרף האיחוד האירופי למהלך, ומנגנון הסוויפט (שממוקם בבלגיה), פעל לפי החקיקה הכל-אירופית. כעת, לאור ההיסוס ואף המיאון האירופי ללכת בעקבות טראמפ בנטישת הסכם הגרעין עם איראן (ה-JCPOA), לא ברורה משמעותו ועילותו של גל הסנקציות הקרוב.

איראן מזהה שארה"ב אינה ממהרת לשוב ולפתוח את הקונסוליה שלה בבצרה, שנסגרה ב-28 בספטמבר, או לנצל הזדמנות מול ממשלה ידידותית למדי בעיראק, אליה עדיין [מתייחסים בארה"ב](#) ב"תערובת של חשש ותקווה". עוד נראה שאיראן מעריכה כי הייתה זו ישראל – ולא ארה"ב – שבלמה עד כה את צעדיה בסוריה, והיא ממתנה לראות מה תוכל ישראל להוסיף ולעשות בהקשר זה לאור המשבר ביחסיה עם רוסיה. הגיבוי שנותנת ארה"ב לישראל בנושא זה אינו מביא בינתיים לחזרה למתכונת הישראלית המבצעית ששררה בסוריה לפני פרוץ המשבר. וכך איראן, שאינה מתחלחלת מנאומי טראמפ במועצת הביטחון או מאימויו של [מפקד הפיקוד המרכזי \(סנטקו"ם\)](#) האמריקאי, שיגרה ב-1 באוקטובר מטח בן שישה טילי קרקע-קרקע אל מטרות

¹ "חוק מגניצקי" נחקק בשנת 2012 לאחר שהפרקליט הרוסי סרגיי מגניצקי נעצר על ידי השלטונות הרוסיים ומת בכלא לאחר כשנה. החוק קובע כי כל מי שהיה מעורב בפרשה יהיה מנוע מכניסה לארה"ב.

של ארגון המדינה האסלאמית בסוריה, כנקמה על המתקפה שספגה באהאז ב-22 בספטמבר, וממתינה לבאות.

נותר אפוא להמתין לתוצאות בחירות האמצע. אם ינצחו הרפובליקנים, יוכל הנשיא לנוע קדימה עם כל תכניותיו ובהן "העסקה הגדולה" בין ישראל לפלסטינים, ורעיון "הנאט"ו המזרח תיכוני". אם ינצחו הדמוקרטים בבית אחד לפחות, סביר שיצטמצם חופש הפעלה הנשיאותי בכל תחום שהוא, כולל במזרח התיכון.

מבחינת ישראל, עלולות הבחירות לחשוף עוד יותר את השסע החמור עם יהדות ארה"ב. הפיגוע בבית הכנסת "עץ חיים" בפיטסבורג המחיש כי בעוד ממשלת ישראל (ולפי סקר פיו שמוזכר לעיל, גם העם בישראל) תומכת בנשיא טראמפ ומאמצת אותו אל ליבה, הקהילה היהודית בארה"ב עוינת ברובה המכריע את הנשיא ואת כל מה שהוא מסמל. ניצולי הטבח בפיטסבורג, רובם ככולם, תולים בנשיא טראמפ את האשמה ביצירת אווירת השנאה שהולידה את הלאומנות הלבנה והאנטישמית שעלתה בחיי אחד עשר קורבנות, וסביר שהתנגדותם לנשיא ולמפלגתו רק תלך ותתגבר.

אירועים מרכזיים בחודש אוקטובר 2018

[סגירת הקונסוליה האמריקאית במזרח ירושלים](#) [וביקור](#) שגריר ארה"ב בהתנחלות

הסכם אמריקאי-תורכי [לשחרור](#) הכומר ברנסון [יצמצום המתיחות](#) בין המדינות בעקבות זאת

[ביקור](#) שר האוצר האמריקאי בישראל במסגרת סיור שלו במדינות שונות במזרח התיכון

[סקר חדש](#) מראה על התנגדות בקהילה היהודית למדיניות טראמפ כלפי ישראל והפלסטינים

[תגובות שליליות](#) בקהילה היהודית בארה"ב למניעת הכניסה מלארה אל-קאסם